

هوشنگ جاوید، پژوهشگر پیشکسوت موسیقی آیینی و اقوام

در گفت‌وگو با «ایران» از اثر تازه خود می‌گوید

پیوند آداب ایرانی و آیین‌های دینی در مناقب خوانی

ندا سیجانی / خبرنگار: هوشنگ جاوید پژوهشگر پیشکسوت موسیقی اقوام ایران حدود یک هفته پیش آلبوم «مناقب خوانی در ایران» را پس از ۲۰ سال انتظار، با همت مرکز موسیقی حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی منتشر کرد. این آلبوم که حاصل ۳۳ ساله پژوهش مناقب ویژه امام علی (ع) و سایر ائمه از آثار ۲۳ هنرمند پیشکسوت از استان‌های لرستان، مازندران، تهران، فارس، کردستان، یزد، خراسان رضوی، گیلان، خوزستان، سیستان و بلوچستان، گلستان و سمنان است که به گفته جاوید ۱۷ نفر از ۲۳ نفر اجراکنندگان این آلبوم روی در نقاب خاک کشیده‌اند و اینک جز صدایی از آنان و هنرشان پیش‌مانده است. هوشنگ جاوید سال ۱۳۹۰ در مصاحبه‌ای از انتشار آلبوم «منقبت خوانی در ایران» خبر داد و بیان داشت: «این آلبوم یک کار سه‌ساعته است که سال ۱۳۸۴ به همت مرکز موسیقی حوزه هنری در تالار مهر به مدت ۲۰ شب در ماه مبارک رمضان اجرا شد و پس از آن کتاب آن نیز از سوی این مرکز منتشر شد. البته این کار مجموع آثار جشنواره منقبت‌خوانی مرکز موسیقی حوزه هنری و تعدادی کارهای میدانی است که به صورت آلبوم اجرا می‌شود. این اثر مناقب ویژه امام علی(ع) و سایر ائمه با لحن‌ها، فرم‌ها و گوناگونی‌های آن در مناطق مختلف کشور است که شامل چهار دسته منقبت‌خوانی با شیوه‌های گوناگون مثل غزل خوانی زورخانه‌ای، نقل و منقبت و مناقب‌خوانی با دف، دوتار و تنبور است به علاوه اینکه به صورت آوازی در مایه‌های مختلف و شیوه‌های مختلف منقبت‌خوانی اجرا می‌شود.»

از برگزاری اولین همایش منقبت‌خوانان تا جمع‌آوری یک اثر آیینی
هوشنگ جاوید در گفت‌وگو با «ایران» درباره این

اثر گفت: «بیش از ۱۰ سال روی موسیقی آیینی ایران کار کرده‌ام و آثار متعددی در این زمینه منتشر شده که حاصل زحمات این سال‌های بوده است. نخستین بار مردم ایران را با این سبک از موسیقی کشورمان آشنا کردم و معرفی شد و در همان زمان روی یکی از شاخه‌های موسیقی آیینی ایران، یعنی مناقب‌خوانی پژوهش‌هایی انجام دادم. لازم به ذکر است، موسیقی آیینی و مذهبی ما بسیار گسترده است و شاخه‌های زیادی دارد که کمتر شناخته شده‌اند. آن دوران آقای رضا مهدوی مدیریت بخش موسیقی حوزه هنری را برعهده داشتند و طی صحبت‌هایی که با هم داشتیم، قرار بر این شد، آرام آرام بخش‌هایی از موسیقی‌های آیینی را با حمایت حوزه هنری معرفی کنیم و از آن سال به بعد کار را شروع کردیم. نخستین قدم، برگزاری اولین همایش منقبت‌خوانان ایران بود که سال ۱۳۸۲ در ماه مبارک رمضان برگزار شد. البته برگزاری آن مشکلاتی هم داشت اما به هر شکل این برنامه با حضور استادان این حوزه برگزار شد. قرار بود این همایش به مدت ۳ روز اجرا شود اما به دلیل استقبال بسیار خوب مخاطبان ۷ روز به طول انجامید و خروجی آن انتشار کتاب «مناقب‌خوانی (موسیقی قدسی، مذهبی و آیینی ایران)» بود که بسیار

مهمی و مشورت‌هایی که با آقای مهدوی انجام گرفت، تصمیم داشتیم بخش ویدیو و صوت این کار را هم منتشر کنیم و این هم موافقت خود را اعلام کردند و در آن ۷ روز، یک گروه تلویزیونی از طرف حوزه هنری آمده بودند و از اجراهای آیینی ما به این نتیجه آن به دست ما رسید.» هوشنگ جاوید سال ۱۳۹۱ کتاب

«مناقب‌خوانی (موسیقی قدسی، مذهبی و آیینی ایران)» را منتشر کرد. این کتاب با بررسی جامع تاریخ شکل‌گیری مناقب خوانی مذهبی، چگونگی رشد و شکوفایی هنر مناقب خوانی در ایران را مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد.

اثری که باید ۲۰ سال پیش منتشر می‌شد

او در ادامه افزود: «در این همایش از ۲۳ استاد بزرگ منقبت‌خوان ایران دعوت شده بود. بزرگانی که صدای بسیار خوبی داشتند و امروز بسیاری از آنها در قید حیات نیستند. به‌طور مثال بزرگ‌ترین مناقب‌خوان آن زمان ایران، استادی بود به نام حاج استاد برتعلی زابلستانی که رقیب میر فخرالدین آوا، بزرگ‌ترین منقبت‌خوان افغانستان، در آن زمان بود که البته به بهانه این همایش، بزرگداشتی هم برای این استاد بزرگ برگزار کردیم. همان‌طور که قبل‌تر اشاره کردم بعد از برگزاری این همایش کتاب آن را به چاپ رساندیم و چاپ اول آن که در هزار جلد بود به‌صورت رایگان انجام گرفت و بعد از آن چاپ دوم و سوم. اما از آن زمان به بعد نگاه

اجراشده اما به دلیل استقبال بسیار خوب مخاطبان ۷ روز به طول انجامید و خروجی آن انتشار کتاب «مناقب‌خوانی (موسیقی قدسی، مذهبی و آیینی ایران)» بود که بسیار مهمی و مشورت‌هایی که با آقای مهدوی انجام گرفت، تصمیم داشتیم بخش ویدیو و صوت این کار را هم منتشر کنیم و این هم موافقت خود را اعلام کردند و در آن ۷ روز، یک گروه تلویزیونی از طرف حوزه هنری آمده بودند و از اجراهای آیینی ما به این نتیجه آن به دست ما رسید.» هوشنگ جاوید سال ۱۳۹۱ کتاب

مناقب‌خوانی

بیشتر در شادی‌ها اجرا می‌شود و به همین سبب است که در ماه مبارک رمضان و البته در عروسی‌ها اجرا می‌شود و در زمان سوگ هم با توجه به موضوعات متنی، مناقب‌خوانی مورد استفاده است

فضاسازی خوبی برای مخاطب ایجاد کرده و از این طریق اشعار فاخر به مسائل آیینی ورود پیدا می‌کردند و بی‌تردید نوحه‌خوانی‌های امروز ما از آن تعداد اساتید بزرگ بسیاری فوت کرده‌اند و تنها صدای آن بزرگان باقی مانده و از بین ۵ یا ۶ استاد مناقب‌خوان باقی‌مانده نیز، اکبر درویش بلبل الزایمر گرفته و در خانه است و کسی به او سر نمی‌زند و این در حالی است که این استاد بهترین مناقب‌خوان ایران در یزد بود. صمد حبیبی هم بر اثر سکت مغزی در دوره کرونا خانه‌نشین شده است و چندان قدرت صدای قبلی را ندارد. رضا قاجمحد کدخدا آخرین غزل‌خوان باقی‌مانده از نسل گذشته است و تنها جلال زند سلیمی، ابوالفضل صدیق و عبیدی شکاری مناقب‌خوانی می‌کنند.»

سرنوشت ویدیوهای مناقب‌خوانان چه شد؟

هوشنگ جاوید درباره سرنوشت ویدیوهایی که از این استادان جمع‌آوری شده است، گفت: «آن زمان از یکی از دوستان در خواست کرده به عنوان پژوهشگر این کار، نسخه‌ای از اجرای آن را داشته باشم اما چیزی به ما تحویل داده نشد و امروز که ۲۰ سال از این ماجرا می‌گذرد، هنوز هم نمی‌دانم این فیلم‌ها کجاست و دست کیست. این فیلم‌ها گنجینه‌ای از بزرگان موسیقی اقوام ایران است که دیگر در بین ما نیستند؛ از استاد نورمحمد درپور تا دیگر اساتید مانند مرشد مصطفی طیبی بهترین غزل‌خوان مناقب‌ی زورخانه‌های تهران. متأسفانه بی‌توجهی و بی‌تفاوتی برخی از مسئولان و نگرش‌های غلط به فرهنگ و مسائل فرهنگی و پژوهشی موجب پدید آمدن چنین اتفاقاتی شده است.» این پیشکسوت حوزه پژوهشی موسیقی اقوام ایران در تعریف «مناقب‌خوانی» بیان داشت: «مناقب‌خوانی هنری بسیار ارزشمند، دیرینه و

همیشه مورد توجه مردم بوده‌اند. حتی در میان اهل سنت هم این آیین وجود داشت. البته آنها درقبال مناقب‌خوانی شیعه، فضائل‌خوانی که درباره صحابه بود، می‌خواندند. اما فضائل‌خوانی مانند مناقب‌خوانی بود که شکل در ایران گسترش پیدا نکرد. هنوز هم در بخشی از مناطق کشورمان مناقب‌خوانی انجام می‌گیرد و این هنر به میان خوانندگان و موسیقی‌های بومی استان‌های مختلف راه پیدا کرد اما متأسفانه با فوت این بزرگان و نبود جایگزین برای این افراد و در ادامه ممنوعیت‌هایی که به وجود آمد، منقبت‌خوانی رو به فراموشی رفت.» این پژوهشگر موسیقی اقوام در ادامه صحبت‌هایش گفت: «هنر مناقب‌خوانی از قرن اول هجری در ایران آغاز شده است. در ابتدا ایرانیان به زبان عربی می‌خواندند و بعدها به زبان فارسی خوانده شد و تقریباً در اشعار تمامی شاعران ایرانی مناقب‌خوانی دیده می‌شود. این آیین در تمامی مناطق و اقوام ایران از شرق تا غرب و از شمال تا جنوب وجود دارد و شنیده می‌شود، البته شیوه‌های آوازی آنها با یکدیگر متفاوت است؛ در یک منطقه چهارگانه می‌خوانند و در جای دیگر دستگاه شور و... البته در حال حاضر مناقب‌خوان جدی نداریم و افرادی که دارای سابقه و پیشکسوت این هنر بودند دیگر در بین ما نیستند.» او درباره اینکه مناقب‌خوانی در سوگ بیشتر مورد استفاده است یا سوگ، پاسخ داد: «مناقب‌خوانی بیشتر در شادی‌ها اجرا می‌شود و به همین سبب است که در ماه مبارک رمضان و البته در عروسی‌ها اجرا می‌شود. البته در زمان سوگ هم با توجه به موضوعات متنی، مناقب‌خوانی مورد استفاده است.» به گفته هوشنگ جاوید، در اغلب کشورهای مسلمان نشین همچون شبه‌جزیره هند، پاکستان، افغانستان، تاجیکستان، ترکیه، مناقب‌خوانی کاربرد دارد. او درباره حفظ و گسترش این هنر بیان داشت: «بارها گفته‌ام و بار دیگر تأکید می‌کنم، باید هنرهای آیینی کشورمان به‌صورت یک رشته هنری در شاخه‌های مختلف در دانشگاه‌تعریف و تدریس شود. جالب است بدانید هنر شیبه‌خوانی به ثبت میراث جهانی رسیده است ولی در دانشگاه‌های ما تدریس نمی‌شود و این باعث تأسف است. مسئولان فرهنگی ما باید به این موضوع توجه بیشتری داشته باشند. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در همکاری و تعامل با وزارت فرهنگ و آموزش عالی، باید دستورالعملی ایجاد کند تا این هنرها در قالب یک رشته دانشگاهی تدریس شود. جای تأسف است که بگویم در دانشگاه‌هایمان مدرک دکتری در رشته آواز ایرانی وجود ندارد؛ هنری که اصالتاً ایرانی است و کهن. اگر این رشته در دانشگاه‌تعریف شود که ما لحاظ اقتصادی و هم جذب و گسترش این رشته بسیار اثرگذار خواهد بود.»

پرتنش در تاریخ ایران و اسلام است. مناقب‌خوانی هنر ساده‌ای نیست، هنری است که ایرانی‌ها برایش خون داده و شهید داده‌اند، چرا که مناقب‌خوانان آداب ایرانی را با آیین‌های دینی آمیخته بودند، برای مثال بالا بردن دست و دعا کردن از آداب ایرانی‌هاست که در ادامه به مراسم دینی ورود پیدا کرد. اما در برهه‌ای از تاریخ از سوی حاکمی در بغداد، بالا بردن دست هنگام دعا ممنوع شد و با برخورد تند و حتی قطع یکی از حکام دستور می‌دهد هر کسی زبان به مناقب‌خوانی بگشاید زبانش را از حلقومش بیرون بکشد و این اتفاق رخ داد. در مثالی دیگر زمانی که اشرف افغان به اصفهان می‌آید و حاکم این شهر می‌شود، دستور می‌دهد کردن مناقب‌خوان را قطع کنند و داستانی پدید می‌آید که بعدها آقای مرشد ترابی در مناقب‌خوانی عنوان کرد و یکی از بهترین داستان‌های مربوط به تاریخ مناقب‌خوانان در ایران است.» او در ادامه افزود: «مناقب شرفی است فاخر با استفاده از سیره ائمه اطهار علیهم‌السلام که در بیان خصلت‌ها و شخصیت این بزرگان خوانده می‌شود و به نوحه‌های مختلفی چون مناقب علوی، مناقب فاطمی، مناقب رضوی و مناقب حسینی هم تقسیم می‌شوند و همه آنها در ستایش و بیان سیره ائمه علیهم‌السلام هستند که توسط ایرانیان در طول زمان سروده شده و بعد خوانندگان آن را به شیوه‌های مختلف خوانده‌اند و همین خواننده‌ها و هنرمناقب‌خوانی موجب شده، بخشی از موسیقی آوازی ما در طول تاریخ باقی بماند و به نسل‌های بعد منتقل شود اما متأسفانه به‌خوبی دیده نشد و آنچه که ما تلاش کردیم منفعل ماند و ادامه پیدا نکرد.» هوشنگ جاوید در ادامه افزود: «مناقب‌خوان‌ها

با حضور وزیر جهاد کشاورزی؛

از ۴۱ کشاورز برتر ملی استان همدان تقدیر شد

حوزه زیرساخت‌ها آبخیزداری و آبخوانداری است.

کشور و واردات گندم برای تولید نان بی‌نیاز شد
وزیر جهاد کشاورزی در جریان سفر خود به استان همدان در شهرستان توپسرکان گفت: به دلیل خودکفایی و تأمین ۱۰۰ درصدی گندم، نیازی به واردات این محصول استراتژیک برای تولید نان در کشور نداریم. محمدمعلی نیکبخت افزود: تلاش

معیشت مردم باشد و در این راستا

در بودجه ۱۴۰۳ باید تغییر کند و به سمتی برویم که از کشاورز و تولیدکننده بیشتر حمایت و امور را تسهیل کنیم.

برای دانش‌بنیان کردن کشاورزی نیازمند آموزش در مزرعه و ترویج هستیم

نیکبخت با بیان اینکه برای دانش‌بنیان کردن کشاورزی نیازمند آموزش در مزرعه و ترویج هستیم، گفت: کارهای عقب مانده و مغفول زیادی در بخش کشاورزی داریم و معتقدم کشاورز و این وزارتخانه مطلوب واقع شده است، این در حالی است که رهبر معظم انقلاب اسلامی در جلسه مدیریتان در هفته دولت بر تأمین معیشت و غذای مردم تأکید بسیار داشتند و این امر باید مورد توجه قرار گیرد.

وی با بیان اینکه با دولت‌های زیادی کار کردم، اظهار کرد: هیچ رئیس‌جمهوری تاکنون ندیدم همانند آیت الله رئیسی دل بسوزاند، صادق باشد و بی‌وقفه کار انجام دهد و پاکدستی در گفتار و رفتار داشته باشد.

نیکبخت خاطر نشان کرد: بخش کشاورزی باید از این وضعیت خارج شود و در بودجه سال آینده اعتبارات بیشتری به این حوزه اختصاص یابد، با نگاه عالمانه و علمی با این منابع می‌توانیم ظرفیت تولید را بالا ببریم.

تسهیلات کشاورزی نیازمند افزایش است

وزیر جهاد کشاورزی با تأکید بر ضرورت رشد تسهیلات بخش کشاورزی، گفت: کل تسهیلات بخش کشاورزی کشور ۲۷ هزار میلیارد ریال است که اگر این مبلغ را تنها به استان همدان اختصاص داده شود کم است.

وی با بیان اینکه در کارهای زیر ساختی از جمله آب و خاک جلوتر از آبخیزداری خیلی عقب هستیم، بنابراین اولویت دوم ما در

جلوگیری از خام‌فروشی

۳۰ میلیون تن محصول کشاورزی با تکمیل صنایع تبدیلی
وزیر جهاد کشاورزی گفت: پنج هزار و ۳۰۰ طرح صنایع تبدیلی تکمیلی در کشور با ۴۰ تا ۹۰ درصد پیشرفت فیزیکی در سطح کشور در دست اجرا قرار دارد که تکمیل و بهره‌برداری آنها از خام‌فروشی ۳۰ میلیون تن محصول کشاورزی جلوگیری می‌کند.

به گزارش ایران، «محمد علی نیکبخت» روز سه‌شنبه در جریان سفر یکروزه خود به استان همدان در نشست با کشاورزان در شهرستان توپسرکان افزود: این طرح‌ها برای تکمیل نیازمند تسهیلات و منابع مالی هستند و اگر این طرح‌ها با به نتیجه برسینام از خام‌فروشی ۳۰ میلیون تن محصول کشاورزی جلوگیری شده و برندسازی نیز می‌شود.

وی با بیان اینکه اولویت دوم این وزارتخانه پس از سرمایه‌گذاری در بخش شیلات، صنایع تبدیلی و تکمیلی است، ادامه داد: صنایع تکمیلی تولید و تولیدکننده را در بخش کشاورزی نجات می‌دهد.

نیکبخت با اشاره به ارزش افزوده قابل توجهی که صنایع تبدیلی ایجاد می‌کنند، خاطر نشان کرد: شهرومراه روزانه ۶۰ هزار تن گوجه فرنگی برداشت می‌شود که هفت هزار تن آن تازه خوری می‌شود که ۵۳ هزار تن آن می‌ماند که با صادر کردن سه هزار تن همچنان ۵۰ هزار تن گوجه فرنگی باقی خواهد ماند که در برخی از استانها از جمله خراسان رضوی، البرز، قزوین، همدان، فارس، اصفهان و تهران تبدیل به رب می‌شود بنابراین اگر این صنایع تکمیلی نبود فاجعه‌ای به بار می‌آمد.

وزیر جهاد کشاورزی با بیان اینکه با توجه به سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری مسؤولیت تأمین غذا بر عهده وزارت جهاد کشاورزی است، گفت: اولویت اول کل کشور باید تأمین غذا و

خرید تضمینی دولت از کشاورزان

نیز گفت: تا امروز بالای ۷۰ درصد مطالبات به میزان ۱۱۰ هزار میلیارد تومان از این مطالبات پرداخت شده است.

وی با بیان اینکه سایر مطالبات باقی مانده نیز با تأکید رئیس‌جمهوری و تکلیفی که به سازمان برنامه و بودجه داده شده قرار است تا پایان شهریور تسویه شود.

نیکبخت با بیان این‌که تولید، نگهداری و توزیع گندم با وزارت جهاد کشاورزی است، اظهار کرد: تأمین منابع در این رابطه با سازمان برنامه و بودجه است و امیدواریم با تأمین منابع باقی مانده زودتر تسویه نهایی را با کشاورزان گندم کار داشته باشیم.

همدان پیشتاز در توسعه کشت‌های گلخانه‌ای

۲۲۰ هکتار گلخانه در یک‌سال اخیر به دنبال برنامه‌ریزی و سیاست‌های حمایتی دولت سیزدهم در همدان ایجاد شده که برابر با همه گلخانه‌های ایجاد شده در این استان طی ۲۰ سال گذشته بوده که باید از آن به‌عنوان یک کار جهادی که زمینه‌ساز تقویت امنیت غذایی جامعه، رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی می‌شود، یاد کرد.

رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان همدان گفت: در ۲ سال قبل اندازه ۲۰ سال گذشته در این استان گلخانه تأسیس شده است.

رضا بهراملو با اشاره به اینکه همدان استانی کشاورزی و وابسته به آب است، افزود: این استان مشکل آب دارد و ما به دنبال

بهره‌وری آب و خاک هستیم. وی با بیان اینکه باید افزایش تولید داشته باشیم و کمتر آب مصرف کنیم، ادامه داد: افزایش تولید با مصرف آب کمتر جزو اهداف اصلی مجموعه جهاد کشاورزی همدان است.

هکتار مبارزه با سن غلات داشتیم، تصریح کرد: در ۲۱ تخصص مختلف نقشه راه تدوین کردیم،

وزیر جهاد کشاورزی همچنین به برنامه‌ریزی دولت و این وزارتخانه برای رشد تولید گندم در مراتع و اراضی دیم در قالب طرح جهش تولید در دیم زارها اشاره کرد و گفت: بدنبال توصیه مقام معظم رهبری و با پشتیبانی ستاد اجرایی فرمان امام طرح جهش تولید در دیم زارها را نیز با جدیت پیش می‌بریم. نیکبخت اظهار کرد:

همچنین باید هم اقتصاد کشاورزی

را ببینیم و هم تأمین امنیت غذایی را تا به اهداف خود برسیم.

رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان همدان در ادامه گفت: در صورت تأمین اعتبار الگوی کشت در فامنین و قهاندان الگوی کشت اجرایی می‌شود و گرنه وضعیت مثل قبل خواهد بود.

بهراملو با اشاره به اینکه روزانه ۱۵۰۰ تن گوجه خرید و تبدیل به رب می‌شود، اظهار کرد: رفع تداخلات در برابر ۷ سال گذشته اتفاق افتاد و رفع تداخل منجر به صدور سند کشاورزی می‌شود.

بازدید وزیر جهاد کشاورزی از نخستین زنجیره تولید نهال گردوی پیوندی کشور در توپسرکان

وزیر جهاد کشاورزی در ادامه از نخستین زنجیره تولید نهال گردوی پیوندی کشور در توپسرکان بازدید کرد. این طرح بزرگترین زنجیره تولید پیوندک و نهال گردوی پیوندی گواهی شده خاورمیانه است که از سه بخش باغ مادری به مساحت ۶ هکتار، خزانه تولید نهال گردو به مساحت پنج هکتار و گلخانه تولید نهال گردوی پیوندی به مساحت سه هکتار تشکیل شده است.

کل مساحت اجرای پروژه زنجیره تولید نهال گواهی شده گردو در شهرستان توپسرکان معادل ۱۴ هکتار است و اتحادیه شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان همدان به‌عنوان مجری، این طرح را در شهرستان توپسرکان، دستان، میانرود و در روستای مراد آباد اجرا کرده است.

ظرفیت تولید سالانه این طرح بیش از ۱۰۰ هزار اصله نهال گواهی شده گردوی پیوندی، ۲ میلیون شاخه پیوندک ۲۵ سانتی متری و ۱۵۰ هزار پایه نهال گردو است. ارزش کل تولیدات سالانه بالغ بر ۱۳۰ میلیارد ریال است و در این طرح سالانه ۲۵ نفر به‌طور دائم و ۶۰۰ نفر روز نیز اشتغال فصلی ایجاد شده است.